

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
18-400 Łomża, Al. Legionów 9, tel. fax (86) 216-44-95
(86) 473-71-20, (86) 473-71-21, (86) 473-71-22
www.oke.lomza.pl e-mail: sekretariat@oke.lomza.pl

SPRAWOZDANIE

**Z EGZAMINU MATURALNEGO Z HISTORII
PRZEPROWADZONEGO W 2014 ROKU
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM**

Opracowanie

Grzegorz Wnuk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Barbara Andrzejewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Wanda Królikowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie sprawozdania w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży

Maria Fromelc-Chmielewska

Andrzej Bobrow

Krzysztof Najda

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa

tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04

e-mail: ckesekr@cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

18-400 Łomża, Al. Legionów 9, tel. fax (86) 216-44-95

(86) 473-71-20, (86) 473-71-21, (86) 473-71-22

www.oke.lomza.pl e-mail: sekretariat@oke.lomza.pl

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie podstawowym składał się z 37 zadań, w tym były zadania złożone, w których poszczególne części sprawdzały różne umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. W arkuszu wykorzystano różnorodne źródła wiedzy historycznej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		309
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	259
	z liceów profilowanych	0
	z techników	48
	z liceów uzupełniających	2
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	283
	ze szkół niepublicznych	26
	ze szkół na wsi	5
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	86
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	152
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	66
	kobiety	133
	mężczyźni	176

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	Ogółem	0

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

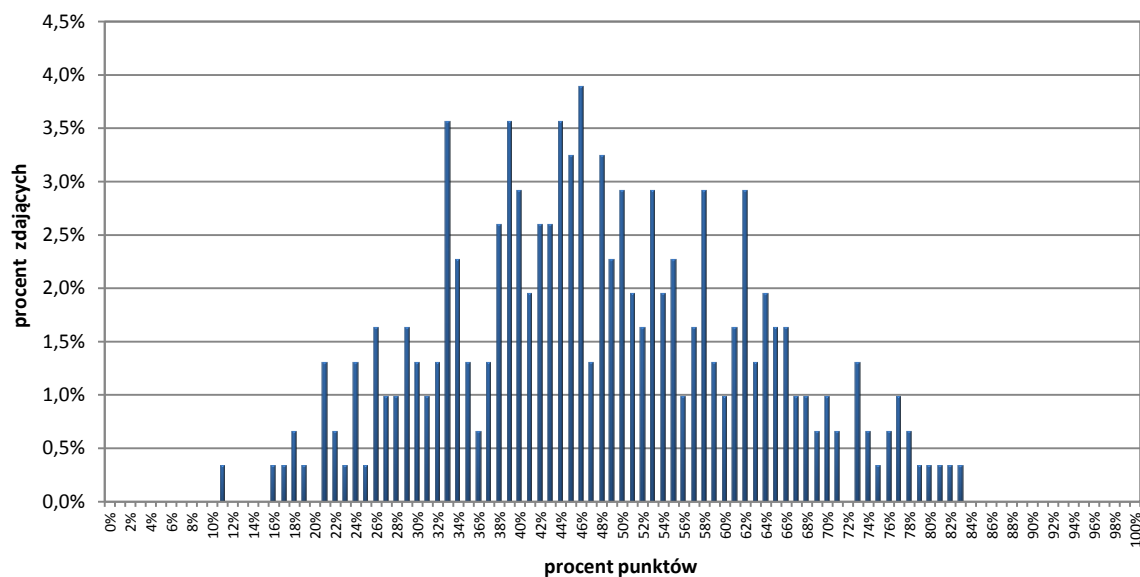
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		120 minut	
Liczba szkół		93	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		37	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		0	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	1	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		0	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie dla OKE w Łomży.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
309	11	83	46,0	46	47,7	14,6

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych.	71
2a	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków wynikających z porównania.	48
2b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	83
2c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość zasady organizacji społeczeństwa egipskiego.	33
3.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych ze starożytności.	51
4a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	78
4b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość korzeni kultury i języka polskiego.	28
5a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	8
5b	Korzystanie z informacji	Wskazanie następstw wzniesienia określonych budowli w starożytnym Rzymie.	74
6a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	15
6b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań cesarzy rzymskich.	60
7.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji zawartych w treści mapy.	85
8.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość wydarzeń z historii średniowiecza.	48
9a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków zjawiska.	48
9b	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – rozpoznanie postaci.	51
10a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	47
10b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	57
11.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość struktury społeczeństwa miast średniowiecznych.	28
12a	Korzystanie z informacji	Zestawienie informacji ze źródeł.	77
12b	Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji wyjaśniających problem.	63
13a	Tworzenie informacji	Porównanie opinii autorów źródeł o postaci.	92
13b	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn różnej oceny postaci króla.	68
13c	Tworzenie informacji	Krytyczna analiza źródeł – ocena prawdziwości sformułowań.	73
14.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn zmian demograficznych.	57
15.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów ze średniowiecza.	65

16a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn postawy autora źródła.	70
16b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość konsekwencji wydarzenia.	60
17.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie wymowy przekazu ikonicznego.	24
18a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	31
18b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	52
19a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	56
19b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	61
20a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	80
20a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii (działalności) postaci historycznych.	17
21a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn decyzji władcy.	25
21b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	66
22a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie.	77
22b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość funkcji budowli historycznych.	42
22c	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	55
23a	Korzystanie z informacji	Umiejscowienie wydarzeń w przestrzeni.	37
23b	Korzystanie z informacji	Wskazanie możliwych skutków inwestycji.	58
24a	Tworzenie informacji	Rozpoznanie wydarzenia i uzasadnienie odpowiedzi.	42
24b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	50
25a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	35
25b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	50
26a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań twórców polskich z XIX wieku.	26
26b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	54
27a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy polityki władz.	13
27b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków polityki.	8
28.	Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy zawartej w tekście.	51
29.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych z XIX wieku.	26
30a	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	27
30b	Korzystanie z informacji	Wskazanie celu działań.	39
30c	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	81

30d	Korzystanie z informacji	Wybranie informacji z tekstu w celu wyjaśnienia problemu.	47
30e	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	77
31a	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie stylu w sztuce użytkowej.	15
31b	Korzystanie z informacji	Wskazanie cech charakterystycznych stylu.	6
32a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	27
32b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość nazw aktów prawnych.	35
32c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów związanych z przewrotem majowym.	23
33.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie propagandowego celu przekazu ikonicznego.	33
34a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń historycznych w przestrzeni.	52
34b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość polityków XX wieku.	25
34c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość terminów związanych z historią gospodarczą XX wieku.	48
34d	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	39
35a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie w czasie wydarzeń historycznych.	45
35b	Korzystanie z informacji	Wybranie z tekstu informacji wyjaśniających problem.	21
35c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii polityków XX wieku.	19
35d	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia historycznego w przestrzeni.	62
36a	Tworzenie informacji	Porównania danych statystycznych i sformułowanie wniosku.	63
36b	Korzystanie z informacji	Określanie najważniejszej przyczyny trendu w gospodarce wymienionych państw.	29
37.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.	61

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części. Część I to test sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii, głównie dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.

Część II i część III zatytułowano *Spoleczeństwa wobec najeźdźców, okupantów i zaborców od starożytności do XX wieku*.

Wszystkie zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego. Zdający wykonywał polecenia do zamieszczonych w arkuszu źródeł wiedzy historycznej i pisał wypracowanie na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. *Bić się czy nie bić?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec zaborców w XIX wieku.

Temat 2. *Przystosowanie czy opór?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945 – 1956.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym za część I arkusza – 20 punktów, za część II – 10 punktów i za część III – 20 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		243
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	236
	z liceów profilowanych	2
	z techników	5
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	232
	ze szkół niepublicznych	11
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	27
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	90
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	126
	kobiety	121
	mężczyźni	122

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 5 osób – laureatów i finalistów Ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	0
Ogółem		1

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

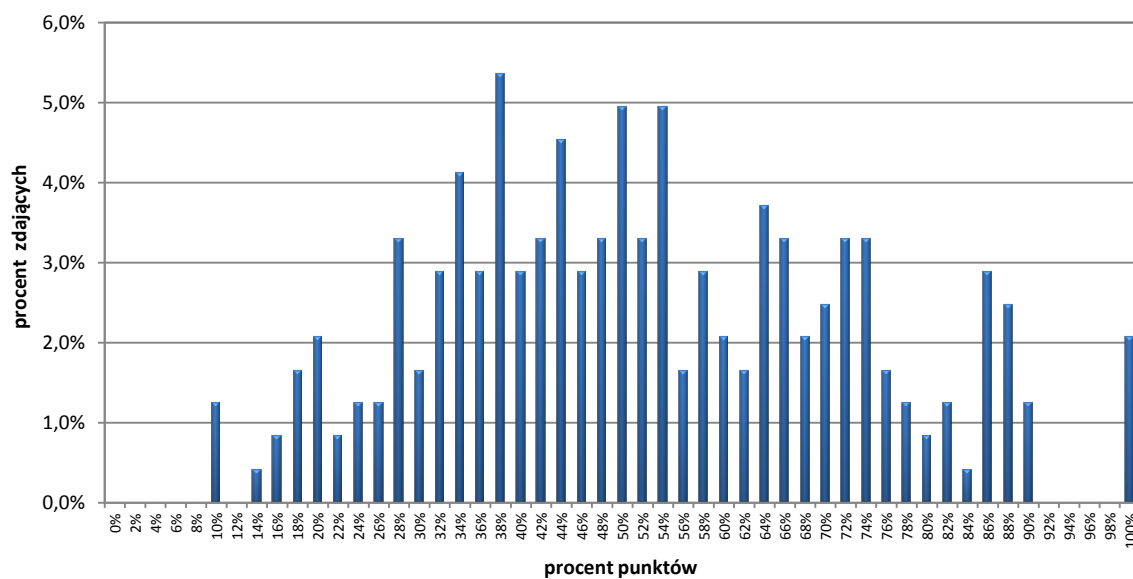
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		44	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		37	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		0	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		13	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
243	10	100	50,0	38	52,3	20,4

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła kartograficznego – rozpoznanie starożytnego miasta i uzasadnienie odpowiedzi.	74
2.	Tworzenie informacji	Porównanie zjawisk społecznych w dwóch epokach.	83
3.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia zjawiska.	52
4.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	48
5.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość czasu panowania władców.	72
6.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	65
7.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z mapy.	41
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła genealogicznego.	98
9.	Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny polityki Napoleona zawartej w źródle i uzasadnienie odpowiedzi.	77
10.	Korzystanie z informacji	Uogólnianie informacji w celu rozpoznania ugrupowania politycznego i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	57
11a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji ze źródła statystycznego.	76
11b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość przyczyn zjawiska gospodarczego.	63
12.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji w celu rozpoznania wydarzenia i określenia postawy autora źródła.	75
13.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	41
14.	Korzystanie z informacji	Znajomość czasu wydarzenia i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	44
15.	Korzystanie z informacji	Analiza źródła ikonograficznego zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	61
16.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie związków między zjawiskami.	22
17.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia procesu.	64
18a	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	53
18b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość skutków wydarzenia.	42
19.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków z porównania informacji i uzasadnienie stanowiska.	70
20.	Korzystanie z informacji	Formułowanie opinii i jej uzasadnianie.	79
21.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	77
22.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w źródle zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	47

23.	Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	36
-----	---	--	----

Komentarz

Zastosowane w 2014 roku arkusze egzaminacyjne z historii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego, były porównywalne z arkuszami z lat poprzednich pod względem sprawdzanych wiadomości i umiejętności. Poziom wykonania zadań był umiarkowanie trudny. Analiza rozwiązań zadań i ich wskaźniki statystyczne potwierdzają wnioski z lat ubiegłych dotyczące stopnia opanowania wiadomości i umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Popelnione przez maturzystów błędy wskazują na braki w opanowaniu faktografii, która jest podstawą umiejętności historycznych. Prawidłowa interpretacja źródeł historycznych, wyjaśnienie zjawisk i procesów, wnioskowanie, a także dokonywanie ocen i formułowanie własnego tekstu nie jest możliwe bez opanowania wiadomości przedmiotowych.

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom podstawowy

Z analizy parametrów zadań z arkusza egzaminacyjnego dla poziomu podstawowego wynika, że tegorocznymi maturzyści dobrze opanowali umiejętność porównywania opinii zawartych w dwóch różnych źródłach. Rozwiązując zadanie 13A., zdający musieli porównać sąd dwóch kronikarzy – Jana Długosza i Anonima tureckiego o królu Władysławie Warneńczyku, a w części B tego zadania – wskazać przyczynę różnej oceny króla przedstawioną w załączonych fragmentach źródeł. Lektura rozwiązań tego zadania uprawnia do stwierdzenia, że w większości zdający mają świadomość wpływu mentalności, wykształcenia, pozycji społecznej, narodowości autora wypowiedzi na prezentację wydarzeń. Zdający dobrze poradzili sobie również z oceną prawdziwości zdań dotyczących informacji zawartych w trzech źródłach – tablicy genealogicznej oraz fragmentach dwóch relacji o bitwie pod Warną. Zadanie 13 w części A, jak i w częściach B oraz C prawidłowo rozwiązała większość zdających.

Maturzystom także nie sprawiło problemów wyjaśnienie etymologii nazwy „Polen” i „Lengyelország” – nazw używanych w języku niemieckim i węgierskim dla określenia Polski (zadanie 7.). Materiałem do tego zadania była mapa z zaznaczonymi plemionami polskimi zamieszkującymi ziemie położone między Odrą i Bugiem w X w. Większość zdających skojarzyła pochodzenie nazw – niemieckiej i węgierskiej, używanych dla określenia Polski, z nazwami plemion – Polan i Lędzian.

Z kolei trudne dla tegorocznych maturzystów okazało się zadanie 5A, które sprawdzało znajomość terminu *cenzor*. Obudowę do zadania stanowił tekst starożytnego pisarza Diodora Sycylijskiego, w którym informował, że Appiusz Klaudiusz *przy układaniu listy senatorów nie usunął żadnego z senatorów cieszących się złą sławą*. Ten fragment tekstu źródłowego wyraźnie wskazywał, że Appiusz Klaudiusz był cenzorem. Zdający podawali nazwy różnych urzędów w starożytnym Rzymie – „konsul”, „trybun ludowy”, „dyktator”, „pretor”, a niektórzy wymieniali nawet nazwy urzędników w polis ateńskiej – „strateg”, „archont”. Świadczy to o nieznanym organizacjom władzy w republice rzymskiej i kompetencji rzymskich urzędników. Brak wiedzy z zakresu historii starożytnego Rzymu uniemożliwił wybranie z tekstu odpowiednich informacji, które mówią o sprawowaniu przez Appiusza Klaudiusza funkcji cenzora. Można sądzić, że zdający, którzy nie potrafili prawidłowo rozwiązać tego zadania, nie wiedzą, że polskie słowo „cenzura” pochodzi z języka łacińskiego.

Zadanie 6A sprawdzało znajomość terminu *pryncypat*. Obudową do tego zadania był fragment *Historii rzymskiej* Kasjusza Diona, w którym została scharakteryzowana władza cesarza w okresie pryncypatu. Od zdającego oczekiwano dokonania uogólnienia informacji zawartych w tekście ze szczególnym zwróceniem uwagi na fragment mówiący o zachowaniu przez władców urzędów z czasów republikańskich i dbałości o utrzymanie pozorów przyznania im władzy przez lud. Najczęściej zdający zamiast „pryncypat” podawali: „cesarstwo”, „monarchia”, „republika”, co może świadczyć o nieznanym procesie przemian ustrojowych w starożytnym Rzymie. Wśród zdających znaleźli się również tacy, którzy podawali terminy związane z historią polityczną starożytnej Grecji – „demokracja”, „oligarchia”.

Analiza trudności, które mieli zdający z rozwiązaniem zadań 5A i 6A świadczy o brakach w wiedzy z zakresu starożytności oraz o problemach z uogólnianiem informacji zawartych w tekstach źródłowych.

Kolejnym zadaniem wymagającym znajomości terminologii historycznej było zadanie 27A, które dotyczyło polityki Kulturkampf. Zdający wykonywali to zadanie na podstawie fragmentu listu biskupów do duchownych w zaborze pruskim z 1873 roku. Tekst tego listu świadczył o dążeniu państwa niemieckiego do ograniczenia niezależności Kościoła katolickiego oraz zawierał postanowienia podjęte przez biskupów w celu przeciwstawienia się decyzjom władz. Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiał się termin „germanizacja”. Niekiedy zdający starali się opisowo określić politykę niemiecką i podawali: „polityka antykościelna”, „polityka antyklerykalna”, „oddzielenie Kościoła od państwa”. Zdający nie potrafili uogólnić informacji zawartych w tekście źródłowym. Błędne odpowiedzi świadczą o nieznanym terminu Kulturkampf, niezrozumieniu celów polityki prowadzonej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1871–1878 na terenie całych Niemiec, a nie tylko na terenie zaboru pruskiego. Problemy zdających z prawidłowym rozwiązaniem tego zadania mogą także świadczyć o częstym postrzeganiu, w praktyce szkolnej, polityki prowadzonej przez Otto von Bismarcka jedynie przez pryzmat doświadczeń mieszkańców zaboru pruskiego w XIX wieku.

Zadanie 20B sprawdzało wiedzę zdających o dokonaniach Stanisława Konarskiego – jednego z czołowych przedstawicieli polskiego oświecenia. Piszący otrzymał polecenie, aby wymienił dwie zasługi Konarskiego uzasadniające napis „Sapere auso”, widniejący na medalu, który otrzymał on od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wiedza zdających o Stanisławie Konarskim jest niewielka, w odpowiedziach podawali oni często, że „był założycielem Szkoły Rycerskiej”, „posłem na Sejm Wielki”, „współautorem Konstytucji 3 maja”. Oznacza to, że wybierali odpowiedź z zakresu dzieł reformatorskich epoki stanisławowskiej, nie znali prawdziwych zasług wymienionej postaci.

Wielu zdających nie zna także postaci z historii najnowszej. Trudne było zadanie 35C, w którym należało wykazać się znajomością podstawowych faktów z dziejów PRL, podając nazwę funkcji, którą przestał sprawować Władysław Gomułka w 1970 r. Należy zwrócić uwagę, że pytanie to dotyczyło jednego z najważniejszych przełomowych kryzysów w dziejach PRL. Bez znajomości tych wydarzeń nie sposób zrozumieć polskiej drogi ku demokracji – procesu przemian politycznych w Polsce po II wojnie światowej.

Trudne dla zdających okazało się także zadanie 31., którego obudowę stanowiła fotografia przedstawiająca secesyjny dzban. Zdający w części A musieli podać nazwę stylu w sztuce użytkowej przełomu XIX i XX wieku, dla którego reprezentatywny był przedmiot przedstawiony na fotografii. Różnorodność niewłaściwych odpowiedzi udzielonych przez zdających świadczy o małej umiejętności rozpoznawania stylów w sztuce, braku znajomości ich nazw oraz czasu, w którym one występowały. Wśród złych odpowiedzi pojawiały się: „gotyk”, „barok”, „rokoko”, „romantyzm”, „kubizm”. Niekiedy zdający samodzielnie tworzyli nazwy stylu i wymieniali: „groteskowy”, „nowożytny”, „przeozdobny”. Zadanie w części B polegało na podaniu dwóch cech stylu, dla którego był reprezentatywny przedmiot przedstawiony na fotografii dzban. Sformułowania użyte przez zdających

świadczą o braku umiejętności analizy źródła ikonograficznego (widoczna falistość linii i motywy roślinne w zdobnictwie) oraz o nieporadności językowej zdających.

W zadaniu 35B wymagano od zadających umiejętności wybierania ze źródła informacji wyjaśniających problem. Maturzyści nie potrafili określić, dlaczego wiadomość o wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 r. bardzo szybko przedostała się na Zachód, chociaż we fragmencie „Dzienników” Anny Kowalskiej, będącym obudową do tego zadania, zawarto informację o odbywających się w tym czasie w Poznaniu Międzynarodowych Targach. Wielu zdających nie wykorzystało tej informacji. Wśród niepoprawnych odpowiedzi najczęściej powtarzało się stwierdzenie, że „Poznań jest wysunięty na zachód i dlatego informacje szybko przedostały się zagranicę”.

Z omówionych powyżej odpowiedzi na zadania, które okazały się dla zdających bardzo trudne wynika, że podstawową przyczyną niepowodzeń w prawidłowym ich rozwiązaniu był brak elementarnej wiedzy historycznej, koniecznej do prawidłowego odczytania oraz właściwej interpretacji źródeł historycznych.

Poziom rozszerzony

Najłatwiejsze dla zdających historię na poziomie rozszerzonym okazało się zadanie 8. wyposażone w wywód genealogiczny władców Francji z dynastii Burbonów panujących w latach 1715–1830. Zdający musieli wykazać się umiejętnością wybierania informacji z załączonego źródła. Jedyne pomyłki zdarzały się przy odczytywaniu z tablicy danych córki władcy dwóch państw – Polski i Saksonii, która była matką trzech królów Francji. Odpowiedź – „Maria Józefa” nie była punktowana, gdyż tablica zawiera informacje o dwóch kobietach noszących te imiona – Marii Józefie Habsburg i Marii Józefie Wettyn. Zdający otrzymywał punkt dopiero po podaniu pełnej odpowiedzi – „Maria Józefa Wettyn”. Zadanie to znakomicie ilustruje problem wagi precyzji odpowiedzi dla uznania jej za prawidłową.

Zdający poradzili sobie dobrze z zadaniami wyposażonymi w dwa lub trzy źródła, np. z zadaniem 19. oraz z zadaniem 20. Zadania te wymagały wykazania się umiejętnościami złożonymi, konfrontowania informacji z różnorodnych źródeł – pisanych i ikonograficznych, oceny prawdziwości przekazu, wyciągania wniosków wynikających z porównania.

Zadanie 19. było wyposażone w trzy źródła – fragmenty prac dwóch historyków Władysława Czaplińskiego i Adama Kerstena oraz mapę przedstawiającą projekt rozbioru Rzeczypospolitej na mocy traktatu zawartego w Radnot w 1656 r. Zdający mieli ocenić, czy po wkroczeniu wojsk szwedzkich spełniły się nadzieje polskiej szlachty na pozytywne zmiany zarówno w relacjach z nowym władcą, jak i w polityce zagranicznej. Większość zdających prawidłowo odczytała informacje z dwóch źródeł pisanych i stwierdziła, że „nadzieje szlachty dotyczące utrzymania wolności szlacheckiej nie ziściły się, gdyż Karol Gustaw dążył do wzmocnienia swojej władzy, nie przestrzegał zasad demokracji szlacheckiej, groził konfiskatą dóbr za niestawienie się na elekcję”. Wnioski dotyczące polityki zagranicznej także okazały się w większości trafne. Zdający pisali: „układ w Radnot potwierdza, że Szwedzi nie mieli zamiaru walczyć o odzyskanie ziem polskich na wschodzie, porozumieli się z Rosją i Kozakami w celu podziału ziem Rzeczypospolitej”.

Wśród zadań zawartych w arkuszu dla poziomu rozszerzonego żadne zadanie nie okazało się dla zdających bardzo trudne. Wynika to z faktu świadomego wyboru przedmiotu egzaminacyjnego. Natomiast poziom wykonania od 20% do 49% [zadania trudne] uzyskały tylko trzy zadania.

W zadaniu 16. oczekiwano od piszących wiedzy na temat rzymskiego zwyczaju uhonorowania zwycięskiego wodza. Tekst źródłowy informował, że wodzem był Scypion, któremu poddał się Hazdrubal. Decyzja Kartagińczyka wywołała oburzenie jego żony, która przypomniała mu, że będzie

zmuszony uczestniczyć w hańbiącej dla pokonanego uroczystości. Odpowiedzi zdających często wskazywały, iż nie wiedzą, kto był zwycięzcą, a kto został pokonany oraz nie rozumieją, że w opinii żony Hazdrubal był człowiekiem pozbawionym honoru. Oto dwie błędne odpowiedzi zdających: „Hazdrubal miał odbyć tryumf. Jego żona mu o tym przypominała i była oburzona, że ona nie będzie z nim w czasie uroczystości”; oraz „Żona Hazdrubala wykrzyczała, że wszystko zaprzepaścił, poddając się i nie będzie miał tryumfu”.

Niektóre odpowiedzi świadczą, że zdający nie zrozumieli polecenia, lub czytali je pobieżnie, w pośpiechu. W odpowiedzi oceniali postępowanie Hazdrubala i wręcz usprawiedliwiali je: „Hazdrubal w opinii żony postąpił źle, ale tak naprawdę to on miał rację, bo dzięki poddaniu się ocalił życie, a jego żona zginęła”.

Podobnie jak w ubiegłych latach zdający mieli problemy z zadaniem polegającym na sformułowaniu prawidłowego tytułu mapy. W zadaniu 7. zdający powinni dokonać analizy treści mapy i na jej podstawie określić: temat – straty terytorialne/zmiany terytorialne, czas – od końca XVII do końca XVIII w., oraz przestrzeń – Imperium Osmańskie/Turcja. Zdający otrzymywał punkt, gdy trzy elementy odpowiedzi były prawidłowe. Największy problem mieli absolwenci z podaniem prawidłowego czasu zmian terytorialnych ukazanych na mapie, choć warto zwrócić uwagę, że w legendzie podane były lata, w których doszło do zaznaczonych na mapie strat terytorialnych. Zdający albo nie dokonali analizy treści podanych w legendzie mapy, albo nie potrafili określić, w którym wieku doszło do tych wydarzeń. Zdarzało się także, że nieprawidłowo określali przestrzeń, której dotyczyły zmiany przedstawione na mapie. Traktowali ją zbyt szeroko, lub zbyt wąsko, np. „zmiany w basenie Morza Śródziemnego”, „straty terytorialne Turcji na rzecz Austrii”.

Praca z mapą stanowi nadal wyzwanie dla maturzystów, a nauczyciele powinni poświęcać wiele uwagi ćwiczeniom z mapą na lekcjach historii. Warto jednak podkreślić, że zauważalny jest przyrost umiejętności w rozwiązywaniu tego typu zadań. W tym roku połowa maturzystów dobrze poradziła sobie z formułowaniem tytułu mapy.

W arkuszach maturalnych z historii, jak co roku, jest wiele zadań sprawdzających umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych: plakatów, rysunków satyrycznych, reklam, obrazów. W arkuszach maturalnych z historii pojawiają się źródła ikonograficzne z różnych epok. W tym roku umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych była wymagana na poziomie rozszerzonym w zadaniach: 4., 6., 14., 15., 20., i 21. Zdający najslabiej poradzi sobie z interpretacją treści plakatu wydanego we Włoszech w czasie II wojny światowej, a przedstawiającego samuraja wymierzającego mieczem cios amerykańskiemu okrętowi. Plakat ten stanowił materiał do zadania 14. Zdający był proszony o określenie, kiedy najwcześniej mógł ukazać się plakat. W tej części zadanie miało charakter zamknięty. Po dokonaniu wyboru właściwej daty zdający powinien uzasadnić swój wybór, interpretując poszczególne elementy plakatu. W wielu odpowiedziach na to pytanie, w argumentacji brakowało odniesień do treści plakatu. Zdający uzasadniali wybór 1941 r. bez podania, co symbolizuje przedstawiony na plakacie samuraj, pod jaką banderą jest widniejący na nim okręt, nie zauważano w tle ilustracji flag państw Osi – Niemiec, Włoch i Japonii. Oto jedno z takich uzasadnień: „Japonia przystąpiła wtedy do wojny”. Za taką odpowiedź, nawet gdy dokonano prawidłowego wyboru daty, zdający nie otrzymywał punktu. Zdarzały się także wręcz zaskakujące pomysły na interpretację treści plakatu, np.: „Japończyk chce popełnić samobójstwo. Chce to zrobić w typowy dla tego kręgu kulturowego sposób. Popełnia harakiri”.

Jednak z powodu walki z cenzurą, znajdował się ~~na~~ u skraju "zapomnienia". To on był inicjatorem branżi oraz utworzenia ustawy o manifestacjach. Jak twierdził prof. Giercecki, jego referencyjne miały namościć powstania, nie dotknąć, a zmian, które zadły w społeczeństwie. Dobre lista pomysłów, po postawieniu tryumfującym, przyniosły ~~dotyczy~~ tajnego uwarowania, dzięki któremu polacy nie ulegli rusyfikacji.

W zakresie austriackim w drugiej połowie XIX wieku, z powodu kryzysu cesarstwa, nastąpiła ekspansja germanizacji austriackiej. Jej głównym architektą był generał Galuchowski, minister spraw zagranicznych Austrii oraz namiestnik Galicji. Apropo wdrożenia nastąpiła po postanowieniu Austro-Węgry w 1867 roku. Franciszek Józef w zamian za Ligeński, nadął Galicji rangę autonomiczną. Stał się polityką, że tam Austriacy Ligeński, udzielił pełnej sukcesu. Zdecydowanie rozwinęła się polska kultura, język, działalności polskie wreszcie. To właśnie z zakresu ~~aut~~ austriackiego wyrosła na wielki wybitny polski uczeń Józef Piłsudski.

W zakresie pruskim od początku przenieśli działalność tej postawy. Wieloletni przedstawicielami jest Hipolit Cegielski, opiekun "Przeglądu", premier i narodził się ruchu. Przez całą ~~z~~ okres Zaborów ~~na~~ zintensyfikował ~~z~~ prawników oraz ślask miały się wypracować zakłady nauki, biblioteki oraz prowadzić tajne nauczanie. ~~dotyczy~~ postępowano wg zasady pracy w podziemiu, edukując młodzież i kształtując świadomość narodową. To właśnie dzięki temu sukcesowi, a nie partiami ~~z~~ partiami postanowieniem ~~dotyczy~~ polacy przetworzyli najtandniejszy chłostkierzyż jakimi była ~~dotyczy~~ XIX w. in. Kulturkampf w latach 1871-1878 ~~dotyczy~~ wagi pruskiej w 1885, czy działalność Karkaty. Warto dodać, że pruskie władze działalności jedynym w zakresie prawniczym, ce charakteru ~~dotyczy~~ konspiracyjnego.

Mimo zdaniem ta postawa była najlepszą, jaką polacy mogli osiągnąć, mimo iż Niemcom zakładała ona ~~dotyczy~~ walkę z nieprzezwyciężalnymi niepodległymi (np. Aleksander Wielopolski). Gwarantowała ona rozwój życia publicznego, ~~dotyczy~~ ~~dotyczy~~ ~~dotyczy~~

edukacji przynależnych pokoleń, tak aby jak najlepiej przygotowały się do życia w warunkach niepodległości i włączenia do państwa polskiego. Tak jak dokonano tego w Galicji. Podobna misja miała istnieć również w zakresie Rosji, co obrazują nam nam przykład Finlandii.

Jest jedynie w zakresie polityki wewnętrznej, co było niezmiernie, ażeby nie powiedzieć, z wielką skrajnością przystąpiła do walki o niepodległość. W tym celu wzięto pod uwagę porozumienie i klęk, w niepodległej.

II Krzysztof, który stał się zdecydowanie nawiązuje do tw. Pł. Polski A.

Ostatnią partią jest ten rozmiar zaprawione, czyli edukacja nie została daleka niepodległości i włączenia do państwa. Bardzo germanizacji. Najlepszym przykładem jest generał Józef Zajacowski, polski bohater wojenny, który walczył o niepodległość. W tym czasie na in. w sprawie cenzury powstającej w 1893 roku. Wzrostu nie wymagała ona z jednej strony, była skutecznymi systemem ~~wprowadzenia~~ depolaryzacji wprowadzonej przez zaborców.

Wzrostu nie, wprowadzając ten problem: walkę, strój, działalność, przychodzą, co, zbuduje. Pierwsza wymagania miały być czerpać, umiarkowanie jednostki, niemożliwe, obojętne do świata polskiego. Najbardziej minione, charakteru, chociaż nie rozumieją się. Ziemie polskie do czerpania nie, chociaż nie rozumieją, jakom brzo I wojny światowej trwającej w latach 1914-18. Dopiero rezultatami porażkami, zbudowaniem, niemożliwe, a więc, duplikacja i niezrozumienie, wprowadzenie niepodległości, stały się możliwe.

Wzrostu XIX wieczne, partiami, niemożliwe, niemożliwe, charakter, to co było, jedną z przyczyn ich upadku.

W najlepszych pracach maturzyści wyjaśniali różnice między romantyczną i pozytywistyczną wizją walki o niepodległość oraz ukazywali złożoność zjawisk historycznych, dostrzegając ich aspekty polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe. W przytoczonym poniżej wypracowaniu zdający określa postawy Polaków wobec zaborców i opisuje działalność wybranych postaci z uwzględnieniem realiów życia politycznego w trzech zaborach. Zdający stara się ocenić skutki inicjatyw – politycznych, gospodarczych, kulturalnych podejmowanych przez przedstawicieli różnych orientacji politycznych.. Praca jest syntezą postaw Polaków wobec zaborców w okresie walki o odzyskanie niepodległości.

Temat: Ocena postaw i działalności Polaków wobec zaborców
 jest sp. kwestią, szalenie skomplikowaną - ^{Wynika} ~~wynika~~ to z
 różnorodności warunków w 3 zabornach oraz ~~toż~~ niemożności
 jednoznacznego ocenienia pomysłów postaw i zachowań (np.
 kontrwersje dot. pas margrabiego Wielkopolskiego). W mojej
 pracy ramami czasowymi ~~to~~ będą z jednej ~~strony~~ ~~1815~~
 strony rok 1815 (imię po 100 dniach Napoleona, w tym roku
 ustalenia tamże kongresu wiedeńskiego i oktojskiego
 konstytucja Królestwa Polskiego) z drugiej zaś powstała rewolucja
 1905 roku. Znacznik trudniej będzie wyznaczyć ramy tematyczne,
 gdyż wielkie znaczenie ~~to~~ w kwestii determinowania różnych
 postaw wobec zaborców ma m. in. wielka emigracja.
 Niezależnie Królestwo Polskie (po powstaniu ~~przebiegającym~~
~~na~~ ~~Królestwo~~ ~~Kongresowe~~) odgrywało ~~główną~~ ~~rolę~~ ~~w~~ ~~kwestii~~
~~opis~~ Po upadku Napoleona, w nastaniu era Rattennicha i
 jednak w całej Europie, a także ~~w~~ wśród Polaków,
 narastały tendencje narodowe i niepodległościowe.
 W Polsce przez całą XIX w. ścierały się zaskądniczo trzy
 modele postaw wobec zaborców. Pierwszy z nich kładł nacisk
 na zbrojne odzyskanie niepodległości (np. stronnictwo
 "rewolucyjny" przed powstaniem styczniowym bądź siły ~~antypolskie~~
 które doprowadziły do wybuchu powstania listopadowego).

; stronnictwo „ugodowe” – nastawione na uzyskanie możliwie
 największej autonomii i ustępstw ze strony zaborców (np. „millewary”;
 stronnictwo Wielkopolskiego przed powstaniem styczniowym; „Kaliszanin”
 z Bralinami Mramorowymi). Główni politycy galicyjscie dążąc do
 jak największej autonomii wewnątrz monarchii Habsburskiej
 i oraz zwołaniu pracy organicznej, którym do dążili do
 poprawy stanu sytuacji ekonomicznej i społecznej ziem
 polskich, często jednocześnie wycofywali się z życia
 politycznego (za przykład mogą tu posłużyć Franciszek
 Karłowicz Drużki-Lubecki który działał na rzecz reformy bankowości,
 polityki finansowej i fiskalnej, S. Staszic – wybitny działacz
 społeczny, zajmował się rozwojem przemysłu i szkolnictwa.)
 Ta twardsza postać była szczególnie popularna w zabornie
 Pruskiej, gdzie panowała tam najgorsza koniunktura ekonomiczna
 i (np. zakłady Himpelke legiński).

Oczywiście ~~nie~~ reprezentantami każdego z
 3 wyznaczonej wycięj modeli często nie byli
 ze sobą zgodni, a a nawet otwarci się zważyli.

~~Stronnictwo~~ Antykwistów polskich dzielący lewicowe
 kontaktami polityki. Polscy do działacze wielkiej emigracji
 byli podzieleni na dwa główne oboje – konserwatywno-monarchistyczny
 Hotel Lambert z ks. Gąsiorowskim i Towarzystwo Demokratyczne
 Polskie – (z Janinem Kulewiczem) i Lewicowe, republikańskie.
 Podobnie sprawy dzielili działaczy socjalistycznych i prawniczych
 z końca XIX w. i od antymonarchistycznej ideologii SDKP przez
 rewolucyjno-niepodległościowe PSL aż po prawosyjskich, nastawionych
 na pracę organiczną działaczy prawnicy.

Obywcom znaczenie dla partii Polaków wobec zaborców
 miały (nieudane wreszcie) powstania. Upadki ~~powstań~~ same
 wybuchy powstań były często działaniami pojedynczych stronnictw,
 którym sprzeciwiały się inne. Ten brak zdecydowania doprowadził
 ich do wspaniałych u traktacie powstania listopadowego.

Upadki powstań sprzyjały z jednej strony umocnieniu
 stronnictwa ugodowych i konspiracyjnych, z drugiej
 zaś powodowały wzrost nastrojów i woli walki społeczeństwa

~~Uważano~~ pogarszały tylko sytuację Polski.
 Uszedł na działanie i kierunki polityczne winny być
 obracane na podstawie jak najlepszej perspektywy politycznej
 gospodarczo-społecznej i ~~by~~ być zgodne ze zdrowym
 rozsądkiem (postrzenie straszliwe zwyciężyć nie mogło się
 udać). Działalność społeczna, gospodarcza i polityczna (ale
 rozsądna i realistyczna) była najlepszą drogą ku wolnej
 Polsce. Ustawa powściągliwość i realizm działaczy niepodległościowych
 mógł mógł tylko przyspieszyć odzyskanie przez
 Polskę suwerenności np. u dżurów Wiosny Ludów bądź
 pod koniec końca XIX w. gdy formowały się trójprzymierze
 i trójporozumienie.
 W niniejszej pracy nie odwrócić się
 do ocen ocen ten postać emigrantów (zarówno
 w celach emigracji jak i pozostałych form emigracji np.
 z Galicji) gdyż uważa, iż działalność zarówno poza
 granicami bez granic jak i na jego terenach na
 podobny sposób. Inś karta udaję się na zachód
 dla pracy bytu czysto depoz importacji, później
 przytępnie wrócić zachodnie do Polski - a to
 należy ocenić pozytywnie.

Do rzadkości należały prace, w których zdający świadomie odnosili się do historiografii i ocen historyków, na przykład Andrzeja Gierowskiego, Stefana Kieniewicza. Zdający częściej zwracali uwagę na twórczość pisarzy i poetów podejmujących zawarty w temacie problem, podawali przykłady takich dzieł, jak „Dziady” Adama Mickiewicza, „Kordian” Juliusza Słowackiego czy obrazów Jana Matejki, Wojciecha Kossaka i Jacka Malczewskiego. Zdający przekonali się, że odczytanie i umiejętność wykorzystania informacji uzyskanych na lekcjach języka polskiego oraz wiedzy o kulturze pomagają w osiągnięciu sukcesu na egzaminie maturalnym z historii.

Prace tegorocznych maturzystów wskazują, że wielu z nich ma problem z właściwą selekcją faktów. Zdarzały się wypracowania, w których zdający zamieszczali szczegółowe opisy przebiegu wojen napoleońskich, powstania listopadowego, powstania styczniowego.

Słabą stroną zdających było również właściwe posługiwanie się terminologią historyczną np. myłono rugi pruskie z wywózkami na Sybir, uwłaszczenie ze zniesieniem pańszczyzny, kongres wiedeński z konferencją paryską, bitwę pod Raszynem z bitwą pod Radoszycami. Należy zauważyć, że problem braku znajomości terminów historycznych oraz nieprawidłowego ich stosowania dotyczy zarówno zdających historię na poziomie podstawowym, jak i tych, którzy wybrali poziom rozszerzony na egzaminie z historii.

Drugi temat wypracowania wybrała mniejsza grupa zdających historię na poziomie rozszerzonym. Na ogół prace te prezentowały słabszy poziom niż wypracowania na temat pierwszy, jednak zdarzały się prace wybitne, świadczące nie tylko o olbrzymiej wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim o głębokim zaangażowaniu emocjonalnym w charakteryzowanie i ocenę postaw Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1956. Podobnie jak w przypadku wypracowań o postawach Polaków w XIX w. przeważały prace w układzie chronologicznym. Wielu zdających opisywało wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1945–1956, podając na marginesie rozważań informacje

o reakcjach społeczeństwa. W dobrych pracach zdający wykazywali się znajomością dokonań zbrojnego podziemia w walce z władzą komunistyczną, podawali przykłady postaw rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa, pułkownika Jana Rzepeckiego, Józefa Kurasia „Ognia”, Danuty Siedzikówny „Inki”, posługiwali się terminem Żołnierze Wyklęci, WiN, NSZ. W najlepszych pracach dostrzegano złożoność problemu postaw duchowieństwa wobec władz w latach 1945–1956, a autorzy tych wypracowań powoływali się na prace Jerzego Eislera, Wojciecha Roszkowskiego, Jana Żaryna, czy na informacje zaczerpnięte z filmów dokumentalnych i spektaklów Teatru TV, wystaw organizowanych przez IPN. W wypracowaniu przedstawionym poniżej piszący wykazał się dobrą orientacją się w realiach Polski po zakończeniu II wojny światowej. Umiejętnie, w uzasadnieniu postawionych tez, przytoczył fakty historyczne. Z lektury cytowanej pracy wynika także zaangażowanie emocjonalne autora, który opisuje sytuację Polski po 1945 r., nadzieje, które budziło zakończenie wojny, ukazuje zarówno zbrojne, antykomunistyczne podziemie, jak i przytacza przykłady działalności polskich komunistów.

..... Polska po zakończeniu działań drugiego wojennych; według post-jaltańskiego porządku świata znalazła się w obszarze państw komunistycznych. Tęż za czasów II wojny światowej działały w Warszawie bojówki komunistyczne; to w końcu komunizmu w styczniu 1945 oszabodrew Warszawa; jako AL w szeregach armii ZSRR idąc dalej w kierunku Berlina. Polska zaczynała z nowymi granicami i momencie zakończenia wojny ~~jednak~~ nic nie od początku znalazła się pod silnym oddziaływaniem władz komunistycznych, trwających aż do odwilży 1956 roku. Postawy Polaków były w tym nieco ponad dwadzieścia latami dłużej różne, jednak przyjmując wszystkie okresy historii PRL to tamten okres był najpolskojniejszy, a społeczeństwo masowo odbywało się po trudach II wojny światowej. Na tym miejscu uwagę zasługują więc ci, którzy walczeli.

Najmniej spójnie było w pierwszych latach po 1945 r. Na mocy ponownie postanowien w Juliu powstał wszak tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, a jednym z wicemarszałków był Stanisław Mikolajczyk, przedwojenny działacz ~~Stronnictwa Ludowego~~, za czasów wojny delegat rządu na kraj. ~~Do~~ Wła-

dwie gdzie się pojawiały w budżetach społeczny aplauz a ma-
 nifestacje dla odrzuconego PSL były np. w Szwajcarii
 organizowane przez milicję. Poparcie w hambdrze dla PSL
 było bardzo duże, co Niemcy się zignorowali w 1947
 tylko robiąc fasadowe wybory do parlamentu, w których
 udało im się uzyskać procentową głosów wygrał PPR wraz
 z powojennym PPS. PSL ponieśli „sramotną klęskę”, zaczęły
 się również eskalowania działaczy tej partii, sam M.
 Kociński musiał się schować ucielenią z kraju przy po-
 mocy Ambasady Stanów Zjednoczonych. W ogóle organizowa-
 nie powojenne stały się najpopularniejszą formą apacji
 na co najbardziej jednostki w społeczeństwie
 z polityków zostali wszak organizowani też chociażby
 Puciak, przedwojenny PPS-owiec również istotna postać
 za czasów ruchu oporu. Aktywistami byli, i to już od akcji
 „Pusa” żołnierze AK. Przykładem może być podchorążych
 wywołania Włcha AK sprawnie współpracowało z
 AB, Anną Gremioną, by następnie doprowadzenie
 sztabu fiński został weryfikacji na przesłuchaniu przez
 NKWD. Wszak słynny „proces szesnastki” w Mos-
 kwie obejmował dekapita Okulickiego ps. „Niedowiedzi”,
 w historiografii ocenił go również, jednak będzie co będzie
 jednego z opcji decyzji o Państwie Warszawskim. Sędzi
 też niedostępny do upamiętnienia się Ak-owców, nawet po
 decyzji komendanta o zbrojeniu broni w zamian za-
 wiązań innych tajnych struktur. Tajne struktury zost-
 ały jednak dość szybko infiltrowane przez komunistów
 i nie miały wprawdzie oddziaływania na losy Polski
 W końcu przybył dekret o amnestii Ak-owców i składowania
 przetrzymywanej broni. Wiele tak też postąpiło, jednak
 znaleźli się również przeciwnicy władzy komunistycznej,
 którzy chcieli iść dalej, few żołnierze Wybrzeża.
 Były to niewielkie oddziały, pod dowództwem mjr.
 Aleksandra Delutskiego „Zapory” mjr. Józefa Jankowskiego
 „Cyganie” (notabene byłego w 1945 r. w UB).

innych. Walczyli anty-zachod, głównie na granicy europejsko-wschodniej Federacji, jak Podlasie czy Podhale. Przez pewien czas byli aktywni na Pomorzu, tutaj znany przypadek samobójczy „Inki” brutalnie zamordowanej przez UB. Niezależnie od miar kontrolujących decyzji, brutalnych mordów miejscowych ludności, sowiejskiej i ukraińskiej ludowej, jeszcze bardziej współpracujących z komunistyczną propagandą „band krasnych” trzeba jednak przyznać iż jest to najbardziej narażony obszar iż Polacy w okresie stalinizmu próbowali walczyć, jednak społeczeństwo, w dużej mierze zastraszone przez władze komunistyczne, nie poddało walczącym pomocną dłoń.

Rozprawa z październikiem z czasem wojny również trwało przez cały okres stalinizmu. Komunistycznymi sędziami, co lubią podkreślać antypenci, o korzeniach często żydowskich, tworzyli nam, setki procesów, w których zeznawano walczących w AK na karę śmierci. Najbardziej znanym przykładem jest robotnik Witold Plecki, za udział w wojnie przedający raport o Oświęcimiu, po wojnie spędził kilka lat katowami, a końcu zastrzelony w miejscowości przez megalomana Smietanśkiego w więzieniu UB. Najwięcej zastrzelonych spotyka się na „Izercie” przy więzieniu w Rakowiecku na Malinowie, tam zapewne spotykał się Emil Fieldorf ps. „N-1”

Postępowała też infiltracja przez tajne służby społeczeństwa. Wiele było śmiech przemyślanych do wstąpienia w szeregi partii (tu jednak wielu było szczerze oddanych sprawie), jak i również stawiania się tajnym Współpracownikiem, niezadko przez szczerze, lecz również z innymi czasem finansowymi pobudeł dobrawnie. Stąd też kiedy np. kapitan miał terche, w której pisano donosy i sprawozdania z jego dotychczas, jak również ocenianie jego stosunku do Szary Ludowej. Z kolei widać się również kontrolowaną sprawą „Księża patriotów”, szczerze oddanych władzy

komunistycznej negatywnie oceniających poczynania papieża, jak i przypisały wyszydzkiego. Niekiedy jest najstarszy obecny właśnie w latach stalinizmu. Wiąże się też kotem PAX-owstów, również współpracującym z władzą ludową i mianem wice wolta ich szefa Bolesława Piaseckiego. Piasecki przed wojną był małym działaczem Falangi i ONR, zapadłym antysemity i antykomunistą, po wojnie zaś zamiast swoje podejście do tenatu, miał jako legitymizując swoją osobę władzą ludową. Owe wiście, wpływ na to miało ^{zapewne} potężanie i zamordowanie syna Piaseckiego przez nieznaną sprawców; niemniej postać Piaseckiego była przez wywołana do postawy kolaboracyjnej przez Sądowski naradawie.

Problemem przeciw działaniom niepostępowością wobec władzy był fakt, iż stalinizm wdruczył się we wszystkie sfery życia, nadawał nowe role społecni, apolegatywał trud robotnika, dumy państwa. Jedną z tych pierwszych latkach nie mamy brontu ^{środa} robotników czy warstw ulicznych społeczeństwa dla których komunizm stał się niepodłączoną szacę do podwójnienia ich warunków bytowego. Także warilko, pomimo iż dowódcami byli ^{kolaborator} walczy w kampanii radzieckiej 1920. Rokossowski czy Borelowski było kamie i stało się chluba państwa jako Armia Ludowa. (Pomimo niemoralnych wystąpień Michala Boli - żyrowskiego na olimpiadzie w Helsinkach w 1980, sprawa rybka za-tuszowana, jednak zadrżona go ze stanowiska)

Wszelkopomniująca cenzura sprężona, że co mniej zainteresowanych w sytuacji wielokrotnego społeczeństwa wzięte komunizm nie wydawała się schodliwa; propropaganda zaś wskazywała iż komunizm walczy o polską i przeciwieństwie do imperialistycznych Stanów Zjednoczonych. Wielu państw dąta się naucić na komunizm - Tiberim (Witam Amiercy) że to Niemcy doliwali (Tudni Katynskiej). Sławimski; Mitosz (attaché kulturalny

w Paryżu) czy też Symborska pisząca wiersze o Stalinie. Pomimo i potem dwóch ostatnich walkach odcięto się od tej ideologii, pokazując i mówiąc o „ostrejszym” i „bardziej” daty się dynamicznie więcej proponowane przez komunistów. Powstawały też nowe kluby sportowe pod patronatem wojska – CWKS przejął tradycje przedsiębiorstwa „Legia”, zaś w całym kraju powstały „WKS-y” czy milicyjne „Gwardie”. Warto zwrócić uwagę, że chociaż w tym czasie społeczność na przełomie moment (tu przede wszystkim granicą honorującą może być rok ok. 1956) walczyło kluby mniej związane z systemem... „Polanie” przemianowały przez pewien czas na „Kolejarska” czy też „Gwardia” w odwołaniu od CWKS-u czy GTS-u „Wista”. Tamtejsze organy prasowe niezwiązane z linią partii recedowały; już ok. 1969 zmieniły na przykład w istnienie gazety. Zdobysze oprócz jednej kontrolowanej przez partię. Społeczeństwo polskie było jednak w dwóch mierach po prostu biedne – miało wiele profesjonalnych problemów i związanych z opóźnieniem odnowieniem obywateli po wojnie i ogólnym budowaniem nowego ładu, żeby angażować się w walkę z systemem. Oczywiście wiele było kontestujących, jednak skoro za głupi i ant. władzy ludowej można było trafić do więzienia, to jednak stawka była zbyt wysoka. Polacy więc po sobie kontynuowali system, jednak do końca było to obojętne, potęgowała na zachodzie przez obrachki propagandowe, jak chociażby włączenie wsiedle kwater. Bilantem i przez dzieci. Także śmierć Stalina, po sobie śmiewana przez społeczeństwo, nie zmieniała polskiego potężnie. Stało się to dopiero w roku 1956 – odbyli po wystąpieniu Chruszczowa na zjeździe KPZR, pięknym i „błąd i wypacenia” dawał. Stalinizm, śmierć Bieruta w Moskwie i wybranie na przewodniczącego PZPR wiceprezesa więzianego z „odchylem”. Główną był jednak Hien prawdziwego szaleńca dla władzy. Oto prawdziwa historia partii, naj-

niemiecka grupa społeczna, robotnicy z zakładu Legiel-
 skiego w Poznaniu się zbuntowali. Oni Polakom
 czasem byli pierwszym symbolem erozji komunizmu,
 w następnych latach mogli być silniej ukierunkowanymi
 w społeczeństwie, ale już nie na tak masowych
 zasadach.

Postawę Polaków w latach 1945-1956 można interpretować
 dwójako - z jednej strony jako opór społeczeństwa
 było to przystosowanie; oportuniizm; ewentualnie
 która kontestacja groźna naszymi ludźmi. Wiele
 pamięta się lekarzy z systemem; często były
 to osoby. Szermierze, ubogie w sensie materialnym
 i psychicznym (jak ów zabójca Pileckiego - Smietanśki), lecz
 również księża, patrioty, Piasecki, Turwin, Szymborska,
 Miłosz; wojskowi, sportowcy, itd. Ta część społeczeństwa,
 dotkniętego zniszczeniem, byli oni gotowi, w najlepszym przypad-
 ku nie kontestować komunistów.

Z drugiej strony mamy polityków, jak Mikolajczyk, propozycja
 Włocławskiego, generała M. Ma. czy t. m. Pileckiego; „Jankę”;
 „Zapora” „Ognia” żołnierzy wyklętych, dążące dla krajów
 Polska zmaczyła coś więcej, a zmuszeni byli do rezygnacji
 się, czy nawet oddania za nią życia. Niestety, te chwalebne
 osoby, w ogóle obojętne, w tamtej dekadzie kraj
 nie miały szans; dłużej w przemawianiu (upamiętniona
 z czerwca 1950) jako prowokatorzy lub szalbrycy, litery
 przynoszą, są na w. Łódź, ludowa, zaś władza im „ta
 są edytorze”. Przez pierwsze dziesięciolecie miłe i takie
 było. Jednak naradę polską po dekadzie przystosowania
 spot. zaczął tworzyć porządkowy ferment liter. pra-
 wdzie dopiero 30 lat później, ale jednak spramit
 obywateli przez Polskę niezależności, to o co walczyli
 żołnierze wyklęci, czy robotnicy z fabryki
 Legielskiego.

Należy stwierdzić, że wypracowania na temat 2., prezentujące poziom podobny do przytoczonego zadania rozszerzonej odpowiedzi należały do rzadkości. Zdarzało się, że prace dotyczące postaw Polaków wobec władz komunistycznych zawierały wiele błędów merytorycznych. Zdający mylili referendum ludowe z wyborami w 1947 r., Bolesława Bieruta z Władysławem Gomułą, PZPR z PPR, reformę rolną z uwłaszczeniem. W nielicznych pracach prowadzono rozważania na temat przyczyn aprobowania przez część społeczeństwa przemian gospodarczych w Polsce po II wojnie światowej. Na ogół nie podnoszono problemu dróg awansu społecznego w okresie stalinizmu i jego wpływu na postawy wobec władzy komunistycznej.

Należy zauważyć, że oba tematy zostały tak sformułowane, by piszący mogli zaprezentować swoje stanowisko, przedstawiając własną ocenę wydarzeń historycznych oraz postaci, które w nich uczestniczyły. Zrozumienie przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych różnych dróg, którymi podążali do niepodległości Polacy w XIX w. i różnych postaw wobec narzuconej władzy komunistycznej w XX w. jest jednym z najważniejszych zadań edukacji historycznej.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Problemy maturzystów z poprawnym rozwiązywaniem zadań na egzaminie maturalnym mogą wynikać z:
 - pobieżnej znajomości wydarzeń i postaci historycznych. Zdający mają też problemy z określeniem czasu wydarzeń, ustawieniem ich w porządku chronologicznym, a także rozpoznaniem postaci.
 - nieprecyzyjnego stosowania terminologii historycznej (zdający posługują się językiem kolokwialnym, mają trudności z określaniem lub nazywaniem zjawisk i procesów historycznych). Maturzysta często nie rozumie znaczenia słów, których używa. Kontekst, w jakim występują one w tekście wypracowania, pozwala domyślać się, że są dla niego obce znaczeniowo.
 - opanowania w niezadowalającym stopniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Jest to umiejętność kluczowa, kształtowana na wszystkich etapach edukacji. Zjawisko braku zrozumienia tekstu występuje wśród zdających zarówno na poziomie czytania polecenia, jak i czytania źródła będącego obudową do zadania.
 - braku umiejętności analizowania materiału źródłowego oraz wyciągania wniosków. Zdający nie potrafią określić myśli przewodniej zawartej w cytowanym tekście, a nawet mają problemy ze wskazaniem wydarzenia, którego dotyczy źródło. Odpowiedzi zdających często mają charakter odtwórczy, mogą wynikać z przyzwyczajenia do wykonywania poleceń typowych, niewymagających samodzielności intelektualnej. Analiza odpowiedzi zdających w zadaniach zamkniętych pokazuje, że zdający bardzo często udzielają odpowiedzi sugerując się pojedynczymi słowami występującymi w tekstach źródłowych.
 - braku umiejętności rozwiązania problemu określonego w poleceniu. Zdający zamiast wskazać jedną poprawną odpowiedź wskazują dwie lub dopisują komentarz, który dyskwalifikuje poprawność całej odpowiedzi.
 - trudności poprawnego formułowania wypowiedzi. Zdający przystępujący do egzaminu powinni więcej uwagi poświęcić wzbogaceniu zakresu środków językowych, którymi się posługują. Bardzo często używają oni podstawowego słownictwa i najprostszych struktur gramatycznych, a i tak przekazanie komunikatu jest często zaburzone na skutek mało precyzyjnego ich użycia. Dobrą praktyką jest wprowadzenie oraz utrwalenie słownictwa nie tylko historycznego we właściwym kontekście, tak aby uczniowie nie tylko wykazywali się znajomością znaczenie danego słowa, ale potrafili go użyć poprawnie w określonej sytuacji komunikacyjnej.
2. W dalszym ciągu problemem zdających historię na egzaminie maturalnym jest brak umiejętności analizy treści mapy. Ćwiczeniom czytania treści mapy, określania ukazanych na niej procesów, odszukiwania zaznaczonych państw, krain, ośrodków, analizowania informacji zawartych w legendzie należy poświęcić wiele uwagi w edukacji historycznej. Mapa historyczna w procesie dydaktycznym nie powinna odgrywać roli ilustracji, ale źródła wiedzy historycznej.
3. Należy nadal pracować nad kształtowaniem umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na zadany temat z uwzględnieniem selekcji materiału faktograficznego, ponieważ maturzyści w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi nadal nie potrafią w sposób klarowny i czytelny omówić zagadnienia. Niejednokrotnie brak koncepcji w jasnym przedstawieniu omawianego tematu, powoduje, że wypowiedź jest chaotyczna. Problemowe sformułowanie tematu nadal budzi u zdających niepokój. Warto ćwiczyć z uczniami pisanie wypowiedzi na tematy zmuszające do zajęcia stanowiska, polemizowania z utartymi, schematycznymi ocenami.
4. W edukacji historycznej należy więcej uwagi poświęcić postaciom historycznym. Postrzeganie procesów historycznych poprzez pryzmat dokonań jednostek pozwala lepiej zrozumieć zmiany zachodzące w życiu społecznym, politycznym, gospodarce i kulturze. Warto w procesie dydaktycznym eksponować postaci historyczne, pobudzać do dyskusji o roli jaką odegrały w dziejach Polski, Europy, świata.

Uwaga! W cytowanych odpowiedziach zdających zachowano oryginalną pisownię.